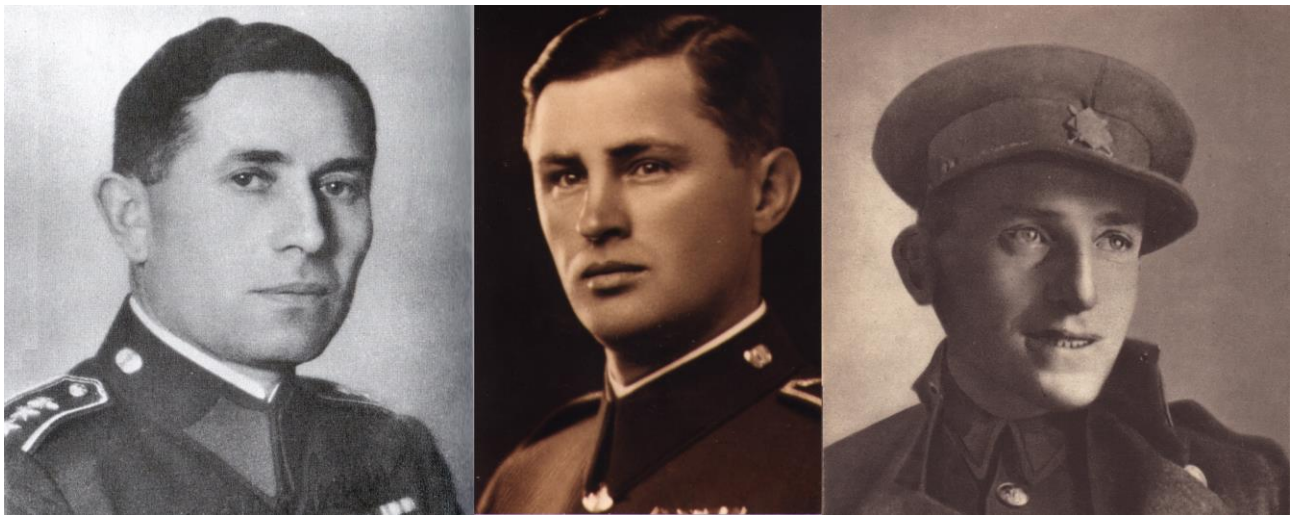

TŘI KRÁLOVÉ A ČESKOSLOVENSKÝ ODBOJ

Obsah

Československý odboj (1939–1945)	3
Obrana národa	9
Tři králové (protinacistický odboj)	14
Josef Balabán	17
Josef Mašín	20
Václav Morávek.....	25

Československý odboj (1939–1945)

Zahraniční odboj	3
Domácí odboj.....	4
Protektorát Čechy a Morava	4
Odboj ve Slovenském státě	4
Partyzánský odboj	5
Partyzánský odboj v Protektorátu Čechy a Morava.....	5
Reference	7
Literatura	8

Československý odboj (1939–1945) bylo odbojové hnutí, které se začalo formovat bezprostředně po německé okupaci Čech a Moravy a založení Slovenského státu v březnu 1939 a skončil s porážkou nacistického Německa a osvobozením posledních částí Československa v roce 1945. Dělí se na „**domácí**“ (působící na území Protektorátu Čechy a Morava a Slovenského státu před jeho osvobozením Spojenci) a „**zahraniční**“ (působící v zahraničí). Domácí odboj se dělí na „**komunistický**“ (k největší aktivizaci došlo až v roce 1941) a „**demokratický**“. Zahraniční odboj pak je dělen na „**východní**“ (1. československý armádní sbor, 1. československá smíšená letecká divize v SSSR) a „**západní**“ (československé vojenské pozemní jednotky na Západě, československé perutě v RAF), podle zaměření se potom dělí na politický a vojenský.

Zmíněná rozdělení však nemohou být brána jako definitivní, neboť jedinci z řad komunistů se přidávali v rozporu s oficiální linií strany k odboji proti nacismu již v roce 1939 a někteří příslušníci zahraničního odboje válčili na obou frontách. V době komunistického Československa byl význam západního a demokratického odboje minimalizován a jeho účastníci pronásledováni a vězněni. Význam komunistického a části východního odboje byl oproti tomu zveličován (např. tvrzeními, že komunisté vzdorovali nacistické okupaci od počátku), přesto byla v období 50. let i řada účastníků východního odboje vězněna.

➤ Zahraniční odboj

Od jarních měsíců roku 1939 odešlo mnoho (zejména mladých) lidí do zahraničí, aby mohli bojovat proti Německu. 17. října 1939 vznikl v Paříži Československý národní výbor v čele s Edvardem Benešem, který se stal reprezentantem československé emigrace. Beneš se snažil, aby demokratické státy anulovaly Mnichovskou dohodu.

Po pádu Francie se přesunul do Londýna, kde vznikla československá exilová vláda. V čele exilové vlády stál prezident, jímž byl Edvard Beneš, předsedou vlády byl monsignor Jan Šrámek, dále byla zřízena státní rada, ve funkci parlamentu. Tyto orgány byly již v roce 1940 uznány prozatímně, roku 1942 hlavními velmocemi definitivně, přičemž byly odvolány podpisy Francie a Velké Británie pod Mnichovskou dohodou. Londýnské československé ministerstvo národní obrany provádělo řídicí a organizační činnost jednak ve vztahu k odboji v protektorátu, jednak zastřešovalo zahraniční bojová uskupení československých vojenských jednotek.

Komunistické zahraniční centrum odboje sídlilo v Moskvě. V jeho čele stáli Klement Gottwald, Rudolf Slánský, Ján Šverma a Václav Kopecký. Až do přepadení SSSR nacistickým Německem byla tato skupina spíše v exilu, protože Stalin i Kominternu považovali střetnutí evropských států za válku imperialistickou a odmítali jakoukoliv podporu odboje proti Německu.^[1] Od druhé poloviny roku 1941 však došlo k její aktivizaci, přičemž plnila podobné úkoly jako londýnská vláda, avšak její zaměření bylo na československé jednotky v Sovětském svazu a na československý domácí komunistický odboj proti okupaci.

➤ Domácí odboj

Protektorát Čechy a Morava

Součástí domácího odboje bylo několik odbojových skupin. Již krátce po Mnichovské dohodě se začala vytvářet odbojová skupina Politické ústředí, která vycházela z toho, že dříve či později bude okupován i zbytek Československa.

Další skupinou byl Petiční výbor Věrní zůstaneme (PVVZ), který byl pokračováním Výboru pro pomoc demokratickému Španělsku z poloviny třicátých let a navazoval na petiční akci Věrní zůstaneme z května 1938 v době první mobilizace. Organizace byla složena z významných osobností a sympatizantů levice ze sociální demokracie a národních socialistů. Bývalí českoslovenští vojáci založili v březnu 1939 Obranu národa (ON). Na počátku roku 1940 bylo vytvořeno Ústřední vedení odboje domácího (ÚVOD), které si vytyčilo za úkol sjednocení domácího odboje a koordinaci akcí.

Dále byly založeny skupiny Přípravný revoluční národní výbor, Rada tří, Zpravodajská brigáda, Sokolská revoluční rada a mnoho menších odbojových hnutí s regionálním významem. Po přepadení Sovětského svazu v červnu 1941 se aktivizoval i komunistický odboj, který již od srpna roku 1939 vydával ilegální Rudé právo. V létě 1941 bylo vytvořeno II. ilegální vedení KSČ v čele se Zikou. Na Moravě vzniklo zemské vedení KSČ, které vydávalo ilegální noviny Hlasy z podzemí, od října roku 1942 Moravskou rovnost. Ilegální noviny a časopisy, mezi něž patřil Český kurýr, V boj, tzv. Detektivky (tiskoviny maskované přebalem laciných detektivních románů) a další vydávaly všechny složky odboje. Domácí odboj organizoval a prováděl všechny formy odporu proti německé okupační moci, přičemž byl několikrát oslaben zásahem německých bezpečnostních složek, průnikem konfidentů gestapa či vyhlášením stanného práva a s ním spojeného teroru.

Politické cíle demokratického odboje po skončení války se lišily v podstatě jen v míře důraznosti. Nikdo se nechtěl vrátit k systému parlamentní demokracie první republiky, aniž by odmítal masarykovské principy. Šlo zejména o myšlenku obnovy původních hranic Československa, vládu Národní fronty bez opozice, bezpečnostní napojení na Sovětský svaz, vyhnání části kolaborujících nebo všech českých Němců, levicová sociální orientace.^{[2][1][3]}

Komunistická část odboje žádný vlastní program neměla, neboť se ideově řídila směrnicemi Komunistické internacionály. Potýkala se také s problémem vyrovnání se s paktem o neútočení Ribbentrop-Molotov. Teprve později vzniká programový koncept o přípravě socialistické revoluce v obnoveném státě.^[4]

Odboj ve Slovenském státě

S rozbitím Československa došlo 14. března 1939 k vytvoření formálně samostatné Slovenské republiky, která však reálně spadala mezi satelity nacistického Německa. U většiny Slováků, kteří si v prvních letech existence nového státu plně neuvědomovali omezenou míru jeho suverenity, vzbuzovalo vytvoření Slovenského státu zesílenou národní hrdost. Většinové ztotožnění slovenské společnosti s novým režimem pak zajistila hospodářská konjunktura způsobená německými vojenskými zakázkami a s tím spojené zlepšení sociálních podmínek značné části místního obyvatelstva.^{[5][6]}

Výše zmíněné důvody z počátku značně oslabovaly opozici luďáckého režimu. Přesto se proti Slovenskému státu postupně profilují jeho domácí odpůrci. Přírozenými nepřáteli zdejšího klerofašistického režimu byli slovenští komunisté, příslušníci evangelických církví, příznivci znovuoobnovení jednotného Československa a židé.^{[7][8]} Část nespokojených Slováků navíc zamířila do exilu, kde po vypuknutí války spolu se slovenskými krajany často vstupovali do československých jednotek budovaných v zahraničí.^[9] Odboj na území Slovenského státu zesílil po napadení Sovětského svazu v roce 1941. Teprve tehdy se obyvatel prostřednictvím přidělového systému dotkly válečné útrapy, na východní frontě utrpěly slovenské jednotky nezanedbatelné ztráty a režim instruovaný nacisty zosílil perzekuci svých odpůrců^[10] a také přikročil k deportacím Židů. Významně se na aktivizaci odboje na Slovensku podílely velké porážky Osy v roce 1943.^[11]

Také na Slovensku lze odbojové skupiny rozdělit na demokratické a komunistické. Mezi nejvýznamnější nekomunistické se řadily skupiny Jána Ursínyho, Jána Lichnera, Vavro Šrobára, Jozefa Lettricha či skupina Flóra, v níž působila Květoslava Viestová. Z představitelů komunistického odboje lze uvést Karola Šmidkeho, Gustáva Husáka, Laca Novomeského, Júlia Ďuriše nebo Ľudovíta Benadu.^[9] Významný krok pro slovenský odboj představovalo uzavření Vánoční dohody na konci roku 1943, které znamenalo sjednocení zdejších odbojových skupin a vytvoření Slovenské národní rady.^[11]

Slovenská národní rada v koordinaci s ilegálním Vojenským ústředím, jež se vytvořilo na velitelství slovenské záložní armády v Banské Bystrici okolo podplukovníka Jána Goliana, pak začala s přípravou ozbrojeného povstání, které by svrhlo luďácký režim. Povstalci napojení na londýnskou vládu počítali s otevřením karpatských průsmyků na východním Slovensku před postupující Rudou armádou. Zvýšená aktivita místních partyzánů však vyprovokovala německé orgány k předběžnému zásahu. Německé jednotky začaly s obsazováním Slovenska a Slovenské národní povstání proto muselo vypuknout předčasně. Přestože se do něj zapojilo na 60 000 slovenských vojáků a 18 000 partyzánů a povstalci mezi srpnem a říjnem 1944 krátce ovládali většinu středního Slovenska, lépe vyzbrojené německé oddíly tuto vzpouru potlačily a přeživší povstalci byli zatlačeni do hor. Odzbrojení východoslovenských divízi navíc znemožnilo otevření průsmyků sovětům a Rudá armáda spolu s 1. československým armádním sborem musela před přechodem na Slovensko vybojovat bitvu o Dukelský průsmyk.^[12]

Po porážce povstání se luďácký režim spolu s německými oddíly obrátil proti domácímu obyvatelstvu. Na teroru, vypálení mnoha slovenských vesnic a usmrcení více jak pěti tisíc místních,^[9] se podílely i oddíly Hlinkových gard. Část partyzánů se proto ze slovenského území stáhla na Moravu a podpořila tak zdejší sílící partyzánský odboj.^[13]

➤ **Partyzánský odboj**

Partyzánský odboj v Protektorátu Čechy a Morava

Partyzánské hnutí v českých zemích v období německé okupace 1939–1945 se stalo jednou ze složek českého protinacistického odboje. Stejně jako všeobecný odboj, tak i partyzánský odboj se dělí na komunistický a nekomunistický. Komunistický odboj organizovala v prvních letech okupace samotná KSČ, avšak postupem času se stával stále více závislý na Sovětském svazu – a to jak materiálně, tak politicky. Naproti tomu nekomunistický odboj, který zastřešovala odbojová centrála Ústředního vedení domácího odboje, úzce spolupracoval s Londýnem a byl prakticky řízen a podporován londýnskou exilovou vládou. I když mezi těmito složkami odboje vznikala určitá forma kooperace a spolupráce, jednalo se o dvě samostatné a nezávislé součásti odboje.

Počátky odboje

V letech 1939–1941 se o partyzánském odboji dá mluvit velmi stěží. Zprávy z úřadoven gestapa hovořily o narůstání počtu zmetků, o poškozování strojů, dopravních prostředků a zařízení, o zadírání ložísek na železničních vagónech a přerézávání brzdových hadic, ale jednalo se o sabotáže, které prováděli občané, kteří žili běžným životem a prováděli odbojovou činnost takřkajíc „při zaměstnání.“

Koncem léta 1941 byly uskutečněny první výsadky čs. vojáků ze Sovětského svazu na Moravu (např. výsadek Aroš), avšak tyto skupiny byly záhy zlikvidovány gestapem. V dubnu 1941 zahájilo londýnské MNO první vlnu výsadků z Anglie. Prvním výsadkem byla neúspěšná operace Benjamin. Následovaly např. výsadky Percentage, Silver A, Silver B, Anthropoid, Zinc, Out Distance, Bioscop, Bivouac, Steel, Operace Intransitive, Tin a řada dalších. Úkoly těchto skupin se lišily; od diverzních (např. atentát na Heydricha výsadku Anthropoid), přes úkoly zpravodajské, sabotážní, spojové či kurýrní. Avšak i ony byly gestapem většinou rozbity. Úspěchy zaznamenaly až skupiny vysazené v druhé polovině války.

První partyzánské skupiny (např. **Zelený kádr**, **Jiskra**) začaly vznikat v druhé polovině roku 1942, přičemž činnost většiny z nich byla soustředěna na Moravě. Do těchto oddílů přicházeli zejména lidé, kteří se museli skrývat před nacisty, či uprchlí sověští váleční zajatci.

Další partyzánské skupiny vznikly v roce 1943, na což gestapo reagovalo reorganizací vedoucích služeben v Praze a v Brně, kde vznikla oddělení IV, která byla rozdělena na příslušné referáty (např. IV 2b 1 – partyzáni a parašutisté, IV 2b 2 – zpravodajská poznávací služba atd.). Krozbití odbojových skupin používalo gestapo různé metody, z nichž snad nejúčinnější byl průnik českých konfidentů do jejich organizace a následné pozatýkání a popravy. Partyzánské skupiny využívaly zejména hornatého a lesního terénu Hostýnských vrchů, Oderských vrchů, Beskyd, Českomoravské vrchoviny, Rožmitálska, Příbramska, Podbrdská aj.

Rozmach odboje

Roku 1944 došlo ke zřetelnému rozmachu partyzánských oddílů, přičemž výsadky byly uskutečňovány jak z východu, tak ze západu. Od dubna do července 1944 bylo na území Protektorátu vysazeno devět skupin z Anglie (**Calcium, Barium, Sulphur, Chalk, Clay, Carbon, Spelter, Potash, Glucinium**), které měly vytvářet bojové skupiny a kádr pro připravované povstání.

Nejznámějšími partyzánskými oddíly na území Čech a Moravy byly **skupina Sever, Dr. M. Tyrš, Srp a kladivo, Rudá stráž, Jan Kozina, Jan Žižka, brigáda Jana Husa, Jermak** aj. Za této situace gestapo zdokonalovalo svou činnost a „přitvrzovalo“ v různých opatřeních na potlačení partyzánské činnosti.

Na přelomu října a listopadu 1944 působily na Moravě speciální bezpečnostní jednotky (ZbV-Kommando), jejichž úkolem bylo vedení boje proti partyzánům a parašutistům. Řada jejich příslušníků měla zkušenosti z bojů proti partyzánům ve Francii či Jugoslávii. Přes tato opatření se podařilo dominantní partyzánské skupině na Moravě, **oddílu Jana Žižky**, provádět stále více bojových akcí (přepadávání četnických stanic, protektorátních budov a institucí, přepady nacistických stráží, diverze zaměřené na komunikace a spoje). 16. listopadu 1944 zahájily nacistické jednotky na východní Moravě protipartyzánskou operaci „Tetřev“, která spočívala v uzavření oblasti a pročesávání terénu. Její výsledek byl tristní, takže po týdnu byla akce odvolána.

Nacisté však zahájili další vlnu teroru a perzekuce proti civilnímu obyvatelstvu. Pro výstrahu byli veřejně na místě popravováni nejen lidé, kteří partyzánům pomáhali, ale i lidé, u nichž bylo pouhé podezření z podpory partyzánských oddílů. Díky tomu, že protipartyzánský boj na východní Moravě vázal značné síly okupantů, došlo v samém závěru roku 1944 k nárůstu partyzánských skupin na Českomoravské vrchovině. V prosinci roku 1944 sem ze Slovenska přešla sovětská skupina **Zarevo**, což byla zvláštní jednotka plnící kontrarozvědné úkoly. Rozmach partyzánského hnutí znamenal i to, že velitelé jednotlivých skupin navazovali mezi sebou kontakty a koordinovali svoji činnost.

Vyvrcholení odboje

Počátkem roku 1945 ukázali nacisté svoji moc, když se jim za pomoci konfidentů gestapa podařilo paralyzovat některé partyzánské skupiny. Přes tyto dílčí problémy však již byl odboj natolik silný, že jej to zřetelně nepoškodilo. V únoru a březnu dochází k ofenzivnímu nástupu partyzánů a k provádění dalších výsadek ze zahraničí (například **Platinum**). Zatímco západní odboj se spíše soustředil na vytváření podmínek pro celonárodní povstání, úkolem komunistického odboje bylo usnadnění postupu Rudé armády a rychlé osvobození republiky.

Prozápadně orientovaná organizace **Rada tří** usilovala o jednotné vedení domácího odboje, avšak partyzánské hnutí zůstalo orientováno na dvě základní skupiny („východní“ a „západní“), které však spolu v závěru války úzce spolupracovaly. Během dubna 1945 se v českých zemích rozpoutal ozbrojený boj, který v mnoha místech (zejména na Moravě) přecházel v partyzánskou válku. Začala zejména bitva o koleje, na což 10. 4. 1945 reagoval i nacistický polní maršál Keitel, který žádal K. H. Franka, aby byl bezpodmínečně udržen provoz na železnicích v týlu skupiny armád „Mitte.“

Přesto byly stále přepadávány německé kolony, byly vypouštěny pohonné hmoty z cisteren, vykořezovány vlaky, vyhazovány mosty. Dokonce onoho 10. dubna byla vyhozena důležitá železniční trať Brno–Jihlava, která nebyla až do konce války opravena. Při této akci byl vyhozen do povětří německý vojenský transport, při kterém zahynulo nebo bylo zraněno

téměř 200 osob. Od poloviny roku 1944 do konce války bylo partyzány v protektorátu provedeno více než 300 útoků na železniční tratě.^[14] Kromě diverzních akcí na kolejích byly přepadávány nacistické posádky, muniční sklady, vojenské objekty, bylo přerušováno elektrické a telefonní a telegrafní vedení. 19. dubna 1945 nacisté vydrancovali a vypálili obec Ploština a její obyvatele za podporu partyzánů zaživa upálili. O čtyři dny později postihl stejný osud obec Prlov, kde ten den zahynulo 18 lidí a pět dalších zemřelo v souvislosti s další akcí SS na Vařákových pasekách v katastru obce Lačnov 1. května 1945.

Květnové povstání

Dne 1. května 1945 vypuklo v Přerově i na jiných místech květnové povstání, které bylo řízeno odbojovými skupinami a kterého se v masovém měřítku zúčastnily i partyzánské oddíly. Byl ztěžován ústup nacistickým jednotkám, přerušováno spojení, stavěny zátarasy, na střední Moravě nefungovala elektřina. Byl znemožněn odvoz cenného materiálu a strojů z českých továren do Německa (plán ARLZ).

Partyzáni vázali i část represivních sil, které byly určeny na potlačování povstání v Praze i v jiných městech. V této pro nacisty bezvýchodné situaci stále ještě docházelo k brutalitě a teroru vůči civilnímu obyvatelstvu, přičemž stačil jen náznak podezření ze spolupráce s partyzány. 5. května byla dokonce srovnána se zemí moravská obec Javoříčko a všichni muži byli zastřeleni. O den později obklíčilo německé vojsko obce Zlatníky a Dolní Břežany a povraždili muže, kteří byli přítomni. V Psárech u Jílového bylo postřeleno a ubito 11 mužů jako pomsta za to, že se německá vojska zdržela při odstraňování záseků, které postavili partyzáni. Vraždění bezbranných civilistů v souvislosti s odbojem a partyzánským bojem pokračovalo v posledních dnech války na mnoha dalších místech. V samém závěru války docházelo i k otevřeným bojovým střetnutím partyzánských skupin s německou armádou (Podkrkonoší, Českomoravská vysočina, jižní Čechy).

Specifika partyzánské války v Čechách a na Moravě

Pokud porovnáme partyzánskou válku v Čechách a na Moravě s partyzánským odbojem v jiných zemích, pak se nám může jevit tento odpor v globálu druhé světové války jako zanedbatelný. Problémem našeho území bylo, že zde nešlo vytvořit partyzánské oblasti a kraje, jako v Bělorusku, na Ukrajině či v Jugoslávii. Na území Protektorátu (tedy bez pohraničních oblastí současného Česka) byl nedostatek souvislých zalesněných ploch, dále zde byla hustá síť komunikací a možnost soustředění okupačních jednotek ve více oblastech. Z těchto důvodů docházelo k zakládání menších oddílů, které měly za úkol zejména diverzní akce a jinou odbojovou činnost. Přesto se jednalo o významnou složku odboje, která se dokázala postavit okupační moci a která přispěla k urychlení osvobození naší vlasti.^[15]

Reference

1. Luža R., V Hitlerově objetí, str. 55
2. PITHART Petr, DIENSTBIER Jiří, (VONDRA Alexandr, DUHAN Peter): Názory a argumenty: O zahraniční politice ČR, 28:00 až 30:30 minuta. Český rozhlas 6, 30. září 2007
3. Vrabec Václav: Odsun a domácí odboj in Listy. 2003
4. Kučera, Vladimír, Kuklík Jan, Koura Petr, Uhlíř Jan B.: Historie.cs: Druhý odboj Česká Televize 24. 4. červen 2008
5. KAMENEC, Ivan. *Slovenský stát*. Praha : Anomal, 1992. S. 85 – 86. (česky)
6. Křen *Dvě století střední Evropy* (2005). Str. 511 – 512.
7. Křen *Dvě století střední Evropy* (2005). Str. 512.
8. KAMENEC, Ivan. *Slovenský stát*. Praha : Anomal, 1992. S. 35 – 36. (česky)
9. *Odboj a SNP* [online]. [cit. 2015-06-22]. Dostupné online. (slovensky)
10. KAMENEC, Ivan. *Slovenský stát*. Praha : Anomal, 1992. S. 76. (česky)
11. Křen *Dvě století střední Evropy* (2005). Str. 513.
12. Křen *Dvě století střední Evropy* (2005). Str. 513 – 514.
13. Křen *Dvě století střední Evropy* (2005). Str. 514.
14. Útoky na železniční dopravu v Protektorátu Čechy a Morava

Literatura

1. HANZLÍK, František. *Krajané a československý zahraniční odboj 1938-1945 v dokumentech a fotografiích*. Praha : Ministerstvo obrany České republiky, 2010. 143 s. ISBN 978-80-7278-532-2.
2. JELÍNEK, Zdeněk. *Západní paraskupiny a domácí odboj*. Praha : Historický ústav Čs. armády v Praze : Vojenské muzeum, oddělení odboje a Čs. Armády, 1992. 115 s.
3. LUŽA, Radomír. V *Hitlerově objetí : Kapitoly z českého odboje*. Překlad Tomáš Vrba. 1.. vyd. Praha : Torst, 2006. 536 s. ISBN 80-7215-286-6.
4. Kol. *Z počátků odboje 1938-1941*. Praha : Naše vojsko, 1969. 517 s.
5. KAMENEC, Ivan. *Slovenský stát*. Praha : Anomal, 1992. 144 s. ISBN 80-900235-3-3. (česky)
6. KŘEN, Jan. *Dvě století střední Evropy*. Praha : Argo, 2005. 1109 s. ISBN 80-7203-612-2. Kapitola Odboj, odpor, kolaborace, s. 506 – 524. (česky)
7. KŘEN, Jan. V *emigraci. Západní zahraniční odboj 1939-1940*. Praha : Naše vojsko, 1969. 612 s.
8. RICHTER, Karel. *Přes krvavé řeky. Československý východní odboj bez cenzury a legend*. Praha : Ostrov, 2003. 119 s. ISBN 80-86289-25-7.
9. ŠOLC, Jiří. *Podpalte Československo! : kapitoly z historie československého zahraničního a domácího odboje (1939-1945)*. Praha : Naše vojsko, 2005. 353 s. ISBN 80-206-0762-5.

Obrana národa

Historie.....	9
První garnitura ON.....	10
Druhá garnitura ON	10
Třetí garnitura ON.....	11
Čtvrtá garnitura ON.....	11
Struktura.....	11
Velitelé Obrany národa.....	11
Hlavní štáb Obrany národa	12
Činnost Obrany národa	12
Zpravodajství.....	12
Diverze a sabotáže	12
Bezpečnost.....	13
Propaganda.....	13
Reference	13
Literatura	13

Obrana národa (ON) byla vojenská protinacisticky zaměřená odbojová organizace. ON vznikla v roce 1939 a působila na území Protektorátu Čechy a Morava s různou inzenzitou až do konce války. Na jejím založení se podíleli příslušníci bývalé československé armády včetně zpravodajských důstojníků zaniklého 2. oddělení Hlavního štábu.

ON vznikla krátce po okupaci v březnu 1939. Vznik iniciovali důstojníci likvidovaného Ministerstva národní obrany a Hlavního štábu. ON po celou dobu její existence řídili vysocí důstojníci zaniklé prvorepublikové československé armády. ON byla od samého počátku budovaná a řízená jako vojenská odbojová organizace. Během své existence byla cílem několika zásahů německých bezpečnostních složek, jejichž výsledkem byla postupná likvidace všech jejích struktur. V závěru války byla ze zbytků ON vytvořena velitelství Alex a Bartoš, která se významně podílela na Pražském povstání.

➤ Historie

První rámcové představy o činnosti ON vznikaly mezi vysokými důstojníky MNO a HŠ čsl. armády okamžitě po okupaci v březnu 1939. Již 19. března se začali scházet někteří z vrcholných představitelů československé armády: gen. Sergěj Ingr, gen. Josef Bílý a gen. Sergej Vojtechovský a pokusili se vytvořit rámcový koncept budoucí vojenské odbojové organizace. Vojenská odbojová organizace, později pojmenovaná Obrana národa vznikala zpočátku poněkud živelně, ale v krátké době se jí podařilo obsáhnout Čechy a Moravu a kontakty získat i na Slovensku. Základní struktura organizace byla dokončena v létě 1939. Velitelský sbor na všech liniích tvořili bývalí důstojníci, mužstvo se rekrutovalo převážně z organizací jako Sokol, Orel, Stráž obrany státu atd.

Za hlavní cíl si do května 1939 zakladatelé ON vytyčili vyvolání povstání proti německým okupantům. Podle jejich představ totiž mělo v krátké době dojít k porážce Německa. Vytvořené plány vycházející ze zkušeností předmnichovské armády počítaly jako s vhodným okamžikem pro zahájení ozbrojených akcí situaci, kdy se německé okupační jednotky na území Čech a Moravy nezmohou na vážnější odpor proti povstaleckým jednotkám. S vážným

odporem se počítalo až při obsazování Sudet. Vzhledem k tehdejšímu postojům velmocí existovala reálná hrozba, že i po pádu nacistického Německa nebudou tyto země vzhledem ke svým podpisům pod Mnichovskou dohodou nakloněny obnově ČSR v předmnichovských hranicích. Jednotky ON by obsazením území předmnichovského Československa zajistili příznivější pozici pro další jednání. Zároveň by plnily funkci armády, zajistily převzetí moci a udržení pořádku v obnovené republice a to až do návratu politických představitelů z exilu. Pro tuto činnost bylo ale nutné zajistit velké množství zbraní, což se postupem času ukázalo jako velký problém.

➤ První garnitura ON

ON byla sice budována v utajení, ale díky jejímu organizačnímu rozsahu (od června do konce léta 1939 bylo vytvořeno 200 rámcových praporů s velitelskými kádry) se do jejích struktur podařilo proniknout gestapu již koncem srpna 1939. Vojáci organizaci sice budovali precizně po stránce vojenské, ale prakticky se nezabývali konspirací.

Se zvyšujícím se napětím v polsko-německých vztazích svítla naděje vypuknutí válečného konfliktu a následné porážce Německa, ale když 17. září odvysílala BBC smluvené heslo pro vypuknutí povstání, kromě některých místních organizací ON žádné jiné organizace vojensky nevystoupily.

Ve dvou zatýkacích vlnách (na podzim 1939 a v únoru 1940) došlo prakticky k rozbití ON a zničení tzv. první garnitury ON. U některých zatčených funkcionářů našlo gestapo dokonce jmenné seznamy příslušníků velení a jednotek, což mělo za následek další zatýkání. Zatčení funkcionáři byli internováni v koncentračních táborech. Funkcionáři, kteří unikli zatčení, přešli buď do hluboké ilegality nebo odešli do emigrace.

➤ Druhá garnitura ON

Díky razantnímu postupu německých vojsk západní Evropou a pozdějším úspěchům v SSSR se rozplynuly iluze odbojářů o rychlém zhroucení německé moci. ON existovala v omezené míře i nadále (nastoupila druhá garnitura řídicích funkcionářů), které se do určité míry podařilo ON zregenerovat začátkem roku 1940. Na jaře se podařilo obnovit Hlavní velitelství. Příslušníci druhé garnitury se zpočátku snažili o znovuoobnovení ON podle původního záměru (tedy podzemní armády), ale tento koncept byl postupně opouštěn, neboť bylo jasné, že válka nebude několikaměsíční záležitost a navíc rozsáhlá organizace se z hlediska utajení jevila jako nepraktická. Nevyvíjela se tedy snaha o to, aby ON byla důsledně celostátní záležitostí, ale spíše o maximální zakonspirování veškerých struktur. Změnily se i cíle; původní koncept celonárodního povstání byl jako těžko realizovatelný opuštěn a hlavní činností ON se stala činnost zpravodajská, sabotážní a diverzní. Na úrovni velení byla navázána užší spolupráce s PVVZ. V květnu se vedení ON podílelo na vzniku na ÚVOD, díky čemuž se stala hlavní silou vojenského odboje (přičemž ovšem musela rezignovat na politické cíle).

Rezignace na budování sítě organizací na celém území Protektorátu mělo za výsledek, že se ON změnila v náhodně poskládané ilegální skupiny. Stěžejními problémy se ukázaly nedostatek zbraní pro případné povstání (přestože myšlenka celonárodního povstání byla odsunuta, na štábní úrovni pokračovala příprava plánů) a nedostatek nových členů; důvodem byl především strach, který v lidech vyvolaly německé represe.

Další úder proti ON přišel v září 1941 s nástupem Reinharda Heydricha do úřadu říšského protektora. Ten nechal již v rámci stanného práva pozatýkat stovky důstojníků bývalé čs. armády, z nichž velká část skončila na popravištích. Další údery přicházely v průběhu celého roku 1941. Díky neustálému zatýkání zbyl začátkem roku 1942 z ON pouze několik jedinců (např. škpt. Václav Morávek). Po atentátu na Heydricha při následných represích byli zatčeni další členové ON, čímž byla v podstatě završena likvidace druhé garnitury.

➤ Třetí garnitura ON

Díky německým zásahům došlo i k likvidaci radiového spojení se zahraničním exilem. V letech 1943 až 1944 bylo ze zbytku utvořeno v Čechách a na Moravě vojenské hnutí řízené generálem Zdeňkem Novákem. Třetí garnitura byla prakticky zlikvidována při úderu německých bezpečnostních složek v červnu 1944.

➤ Čtvrtá garnitura ON

Po dopadení Nováka gestapem se jako jeden z posledních nezatčených generálů ujal velení vojenského odboje generál František Slunečko. Ten vytvořil skupinu ALEX zabývající se především sběrem informací. Vojenský odboj v této době byl od počátků naprosto rozdílný; neexistovalo jednotné velení a hierarchie, odbojové buňky byly provázány jen volně, čímž se minimalizovalo nebezpečí lavinovité dekonspirace při zatčení některého z vedoucích funkcionářů.

Na konci války se zbytky vojenského odboje aktivně zapojily do květnového povstání. Díky aktivizaci bývalých důstojníků se již 5. května podařilo celé, původně živelné povstání vojensky podchytit.

➤ Struktura

Vytvářením struktury ON bylo prakticky kopírováno armádní schéma československé armády z období I. republiky pro české země.

ON byla řízena *Hlavním velitelstvím* (HV) sídlícím v Praze. HV pak byla podřízena *Zemská vojenská velitelství* (ZVV) pro Čechy, Velkou Prahu a Moravu. ZVV podléhala *Krajská velitelství* (KV) Pardubice, Louny, Plzeň, České Budějovice, Mladá Boleslav, Hradec Králové, Brno, Olomouc a Moravská Ostrava, u kterých se v případě otevřeného konfliktu počítalo jako se štáby divizí. Pod velení KV potom patřily organizace ON na úrovni politických okresů, větších měst a pražských čtvrtí. Na místní úrovni bylo počítáno s vytvářením jednotek v síle čtyři či neúplné roty.^[1]

Jednotky byly budovány tzv. *rámcově*; jejich skutečná činnost měla být zahájena po mobilizaci a dosažení plných stavů, počítalo se s 200 (rámcovými) prapory. Jednotky na všech stupních byly řízeny veliteli a jejich štáby. Příslušníci štábů zajišťovali řízení zpravodajské a sabotážní činnosti, zásobování (finance, zbraně, zdravotnický materiál atd.), přípravu mobilizace, spojení a spolupráci s civilními organizacemi (Sokol, pošta, železnice atd.)

Hlavní velitelství ON bylo vytvořeno do srpna 1939.^[2] V jeho čele stanul gen. Bílý (další ze zakladatelů se v té době věnovali jiným povinnostem; Ingr v exilu, Vojtechovský v Brně). Náčelníkem štábu se stal plk. gšt. Čeněk Kudláček. Hlavnímu štábu byla podřízena jednotlivá zemská velení s jejich veliteli; velitelství Čechy (velitel gen. Hugo Vojta), velitelství Morava v čele s gen. Ingrem (po Ingrově emigraci vystřídaného gen. Bohumilem Všetickou a velitelství Velká Praha v čele s gen. Bedřichem Homolou.

➤ Velitelé Obrany národa

- Duben 1939 – listopad 1940: gen. Josef Bílý
- Listopad 1940 – prosinec 1941: gen. Bedřich Homola
- Leden 1942 – červen 1944: gen. Zdeněk Novák
- Červen – listopad 1944: brig. gen. František Bláha
- Listopad 1944 – květen 1945: gen. František Slunečko (vojenské velitelství ALEX)

- Generálové – velitelé ON
-

Jako první velitel ON bývá označován Sergěj Ingr.^[3] Patřil sice k zakladatelům ON, ale až do svého odchodu z protektorátu v červnu 1939 působil ve funkci zástupce velitele ON.^[4]

➤ **Hlavní štáb Obrany národa**

- Náčelník štábu ústředního velení: plk. Čeněk Kudláček
- Zástupce Náčelníka ústředního velení: pplk. Václav Kropáček
 - I. oddělení (*organizační*): pplk. František Coufal, mjr. Bohumír Černohorský
 - II. oddělení (*zpravodajské*): mjr. Jaroslav Hájíček, plk. Jaroslav Vedral
 - skupina sběru zpráv
 - skupina radiospojení
 - skupina pro přechody do zahraničí (tzv. *exportní*)
 - skupina pro propagandu
 - skupina pro sabotáže
 - III. oddělení (*finanční*): gen. Viktor Spěváček, mjr. František Raška
 - IV. oddělení (*materiální a zásobovací*): plk. Bruno Sklenovský
 - V. oddělení (*operační*): plk. Josef Pták

Skupina pro vnitřní radiospojení a zvláštní komise: pplk. Kropáček, pplk. Coufal, mjr. Černohorský

➤ **Činnost Obrany národa**

Primární cíl, vyvolání a řízení všeobecného povstání proti okupační moci se brzy ukázal jako v krátké době nerealizovatelný a ON se orientovala spíše na zpravodajskou činnost a dále pak drobné sabotáže a diverze. K dalším dílčím činnostem patřilo zajišťování spojení s exilovou vládou v Londýně a převádění osob do zahraničí.

➤ **Zpravodajství**

Sběr informací patřil vedle příprav k ozbrojenému povstání k hlavní činnosti příslušníků ON. Velká část důstojníků nastoupila po demobilizaci do úřadů a firem se strategickou výrobou (např. plzeňské Škodovky). Přestože to nebyli vyškolení zpravodajci, dokázali díky vojenským znalostem odhadnout německý vojenský potenciál. Jednotlivé zprávy byly vyhodnocovány bývalými zpravodajskými analytiky a v podobě zpráv předávány (nejčastěji prostřednictvím kurýrů) do Londýna.

Část informací získávala ON i od spolupracujících odbojových struktur, zejména Schmoranzovy skupiny. Zdeňku Schmoranzovi, vedoucímu tiskového odboru předsednictva vlády se ve spolupráci s bývalým přednostou zrušeného druhého oddělení Hlavního štábu Šimonem Drgáčem podařilo přesunout bývalé důstojníky vojenské zpravodajské služby na místa tiskových tajemníků okresních úřadů. Tím byla vytvořena síť informátorů, kteří předávali zpravodajské informace z celého území Protektorátu.

➤ **Diverze a sabotáže**

V rámci ON působila i skupina podplukovníků Josefa Mašína, Josefa Balabána a štábního kapitána Václava Morávka známá jako Tři králové zaměřující se hlavně na diverzní činnost^[5] a získávání zbraní.

➤ **Bezpečnost**

Bezpečnostní (či kontrašpionážní) činností se zabývala skupina Františka Hiekeho, bývalého příslušníka druhého oddělení HŠ. Příslušníci skupiny se věnovali sledování kolaborantů, agentů gestapa vysílaných do zahraničí či varováním před zatýkáním.

➤ **Propaganda**

ON vydávala vlastní časopis *V boj!* V něm mj. otiskovala jména kolaborantů a konfidentů.

Reference

1. HRBEK, Jaroslav; SMETANA, Vít; KOKOŠKA, Stanislav; PILÁT, Vladimír; HOFMAN, Petr. *Draze zaplacená svoboda – Osvobození Československa 1944 – 1945*. Praha : Paseka, 2009. ISBN 978-80-7185-974-1. S. 97.
2. *Obrana národa* [online]. Historik KVHMZ, [cit. 2009-11-02]. Dostupné online.
3. PACNER, Karel. *Československo ve zvláštních službách (1939-1945) díl II.*. Praha : Themis, 2002. ISBN 80-7312-008-9. S. 77.
4. LÁNÍK, Jaroslav a kolektiv. *Vojenské osobnosti československého odboje 1939-1945*. Praha : Ministerstvo obrany ČR-AVIS, 2005. ISBN 80-7278-233-9. S. 113.
5. ŠRÁMEK Pavel: *Českoslovenští vojáci v odboji*; in: Armádní technický magazín, roč. 34/2002, č. 12, s. 41 – 42
6. *Přehled popravených, umučených a padlých československých generálů* [online]. Praha: Codyprint, 2011, [cit. 2016-10-18]. Dostupné online.
7. *Bedřich Homola* [online]. Zdeněk Homola, [cit. 2011-03-25]. Dostupné online.
8. *Jan Obořil* [online]. Encyklopedie dějin města Brna, [cit. 2011-03-25]. Dostupné online.
9. *Tomáš Podruh* [online]. Encyklopedie dějin města Brna, [cit. 2011-11-27]. Dostupné online.
10. [Paule, O.: *Obrana národa na Uherskohradištsku*. rkp., s. 35-36]
11. MÁLKOVÁ, Žaneta. *Odbojová činnost v okrese Semily v letech 1939–1945*. , 2009. 2009. Univerzita Pardubice, filozofická fakulta. Vedoucí práce Václav Veber. s. 9-. Dostupné online.

Literatura

1. HANÁK, Vítězslav. *Muži a radiostanice tajné války*. Dvůr Králové nad Labem : ELLI print, 2002. ISBN 80-239-0322-5.
2. HRBEK, Jaroslav; SMETANA, Vít; KOKOŠKA, Stanislav; PILÁT, Vladimír; HOFMAN. *Draze zaplacená svoboda – Osvobození Československa 1944 – 1945*. Praha : Paseka, 2009. ISBN 978-80-7185-974-1.
3. PACNER, Karel. *Československo ve zvláštních službách (1939-1945) díl II.*. Praha : Themis, 2002. ISBN 80-7312-008-9.

Tři králové (protinacistický odboj)

Založení a činnost.....	14
Odbojová činnost.....	15
Zpravodajství.....	15
Diverze a sabotáže	15
Zajímavosti	15
Tři králové v populární kultuře	16
Reference	16
Literatura	16

Tři králové (celým názvem **Svatí tři králové**, něm. **Heilige drei Könige**) ^[1] byl krycí název daný gestapem zpravodajsko-sabotážní skupině Obrany národa (ON) tvořené pplk. Josefem Balabánem, pplk. Josefem Mašínem a št. kpt. Václavem Morávkem. Skupina se zaměřovala na sběr zpravodajských informací, přípravu a provádění sabotážních a diverzních akcí. Zároveň se podílela na udržování spojení s československou exilovou reprezentací.

➤ Založení a činnost

Skupina se v rámci vznikající ON (Obrana národa) začala formovat krátce po okupaci Čech a Moravy v březnu 1939. Od léta potom pracovala již ve složení Balabán, Mašín, Morávek. S touto skupinou dále spolupracoval radiotelegrafista četař František Peltán (někdy označovaný jako čtvrtý ze Tří králů).^[2] Svou centrálu měli v pracovně plukovníka Tomáše Berky (člen ilegální organizace ÚVOD) na ministerstvu práce a sociálních věcí v Praze.

Začátkem jara 1940 se německým bezpečnostním orgánům podařilo skoro zlikvidovat celou jednu garnituru českého odboje; prakticky zničeny byly Obrana národa, Politické ústředí a částečně i Petiční výbor Věrní zůstaneme (PVVZ). *Třem králům* se odhalení vyhnulo zejména z důvodu přísného dodržování konspiračních opatření, která se u ostatních odbojových uskupení občas podceňovala. To potom vedlo k infiltraci agentů abwehru a gestapa do řad odboje.

Zbytky odbojářů se sloučily do nové organizace, Ústředního vedení odboje domácího (ÚVOD). ÚVOD zastřešoval jinak samostatně fungující skupiny. *Tři krále* v ÚVODu zastupoval Balabán. Začátkem roku 1941 se gestapu, díky přetrvávajícím chybám v konspiraci, podařilo infiltrovat PVVZ svými agenty a během roku organizaci prakticky rozbít.^[3]

Jako prvního ze *Tří králů* se gestapu podařilo 22. dubna 1941 dopadnout Balabána; při krátké přestřelce byl zraněn a zatčen. Přestože ho vyšetřovatelé při výslechu podrobili mučení, své spolupracovníky neprozradil. Popraven byl 3. října 1941.

Jako druhý byl 13. května 1941 zatčen Mašín, když zajišťoval radiové vysílání do Londýna. Do bytu v domě ve druhém patře v ulici Pod Terebkou, dnešní Čiklova 19, v Praze-Nuslích (byl to ilegální byt Morávka), ze kterého se vysílalo, vpadlo gestapo. Mašín, který střelbou kryl ústup Morávka a radisty Peltána, poté, co vysílačku odložili na balkón v mezipatře, jednoho z gestapáků těžce zranil, ale sám, již zraněný, byl zatčen a umístěn do vězeňské nemocnice. Poté, co fyzicky napadl svou ostrahu byl přemístěn na Pankrác (tím byly zmařeny Morávkovy plány na Mašínovo osvobození). I Mašín byl při výsleších mučen, ale ani on nic neprozradil, několikrát se bezvýsledně pokusil i o sebevraždu. Zemřel 30. června 1942 před popravčí četou na kobyliské střešnici.

Morávek, který jako jediný z trojice zůstal na svobodě, pokračoval v ilegální činnosti. Na žádost exilového vedení nadále udržoval kontakt s Paulem Thümmelem a přebíral od něj zpravodajské informace. To se mu stalo ale osudným. 21. března 1942 se Morávek pokusil osvobodit svého spolupracovníka Václava Řeháka (toho Němci zatkli omylem, když zajišťoval prostor pro Morávkovo setkání s Thümmelem, považovali Řeháka za Morávka). Při následné

přestřelce byl Morávek raněn a poblíž Prašného mostu v Praze se zastřelil (podle jiných zdrojů ho, již těžce zraněného zastřelil příslušník gestapa, ale v hlášení byla uvedena sebevražda; Morávek měl být totiž zadržen živý).

➤ **Odbojová činnost**

➤ **Zpravodajství**

Hlavním těžištěm skupiny byla zpravodajská činnost. Vytvořili centrálu, která sbírala informace ze všech sfér života protektorátu, prostřednictvím PVVZ skupina spolupracovala se sítí železničářů a pošťáků. Díky nim získávali informace o německých transportech, ale i o pohybech zboží a poměrech v továrnách. Vyhodnocováním těchto informací potom odboj získával ucelený přehled o politickém a ekonomickém životě v protektorátu a dokonce i části Slovenska. Tyto zprávy sestavoval a koncipoval Balabán. Zprávy byly do Londýna odesílány jednak prostřednictvím vysílaček (Sparta I. a II.), obsáhlejší potom prostřednictvím kurýrů přes neutrální Švédsko či přes Jugoslávii.

Thümmel sice s odbojem spolupracoval, zároveň ale sestavil a vedl observační tým abwehru, která skupinu (které dal krycí název *Tři králové*) sledovala a podávala o ní zprávy. Thümmel vedl ale svůj tým tak, aby neohrozil trojici hlavních aktérů (a zároveň aby neztratil důvěru odboje a nepřipravil se o významný zdroj financí).

Kromě kontaktů s exilovým vedením v Londýně udržovali Balabán a Morávek i kontakty se sovětskými diplomaty (ve službách NKVD), kteří až do přepadení SSSR Německem legálně v Praze působili.

Souběžně se sběrem informací pro účely zpravodajství zajišťovala skupina i bezpečnostní službu (ochranu před pronikáním agentů německých bezpečnostních služeb do vlastních řad) a dekonspiraci (odhalování) konfidentů a donašečů gestapa z řad obyvatelstva. K tomuto účelu využívali síť českých policistů pracujících jako překladatelé v úředovně gestapa v Petschkově paláci.

➤ **Diverze a sabotáže**

Další z činností skupiny bylo obstarávání zbraní pro ON a trhavin pro vlastní diverzní činnost. Krátce před obsazením zbytků republiky německou armádou se Mašinovi (ještě z titulu funkce velitele ruzyňské posádky) podařilo ukrýt zbraně. Další se mu dařilo získávat např. pomocí falešných dokladů přímo z německé posádky^[4] či pašováním z Jugoslávie.

Nejvýznamnější akcí, na které se skupina podílela byly pumové útoky proti cílům v Berlíně. Zajistila přípravu a odzkoušení náloží, které poté Ctibor Novák, Mašinův švagr umístil přímo v Berlíně; jednu u policejního ředitelství a druhou u budovy ministerstva letectví.^[5] Další z útoků, pokus o likvidaci Himmlera nevyšel; nálož sice explodovala správně, ale Himmlerův vlak měl zpoždění. K dalším diverzním akcím patřily trhavinové útoky proti lokomotivám zajišťujícím německé vojenské transporty; trhavina ve tvaru briket byla přidávána do uhlí na tendrech lokomotiv.

➤ **Zajímavosti**

Pro spojení s exilem používali příslušníci skupiny radiostanici s krycím označením Sparta I. Po určité době ale začali zprávy předávat prostřednictvím radiostanice s krycím názvem Sparta II. Tento způsob byl zvolen proto, že Němci Spartu I. odhalili a zároveň z důvodu neshod s vedením odboje, zvláště s Vladimírem Krajínou. Ten, podle některých zdrojů zprávy do zahraničí svévolně upravoval, což se příslušníkům vojenského odboje nelíbilo.^[6] Radiostanice hlásící se jako Sparta II. byly německou bezpečností několikrát zničeny.

Morávek se v převlečení setkal v baru budovy gestapa s Oskarem Fleischerem, elitním vyšetřovatelem gestapa, a nechal si od něj zapálit cigaretu. Morávek také pravidelně doručoval na pražské gestapo výtisky ilegálního časopisu *V boj!*.

Josef Mašin ve vězení prohlásil, že lituje, že Heydricha nemohl zabít on sám.

Josef Balabán byl velitelem celé skupiny.

➤ Tři králové v populární kultuře

- V roce 1998 natočil režisér Karel Kachyňa volně na motivy osudu skupiny sedmidílný televizní seriál Tři králové.^[7]

Reference

1. PACNER, Karel. *Československo ve zvláštních službách (1939-1945) díl II.*. Praha : Themis, 2002. ISBN 80-7312-008-9. S. 35. [Dále jen Pacner],.
2. LUDVÍK, Karel. *Četař František Peltán, čtvrtý ze „Tří králů“* [online]. Československá obec legionářská, 2013-03-29, [cit. 2015-10-08]. Dostupné online.
3. "Pacner, str. 128"
4. *Osudy československých důstojníků, jimž gestapo říkalo Tři králové* [online]. Mladá fronta a.s., [cit. 2010-05-27]. Dostupné online.
5. "Pacner, str. 124"
6. "Pacner, str. 45"
7. *Tři králové (1998) [TV seriál]* [online]. Filmová databáze s.r.o., [cit. 2010-05-27]. Dostupné online.

Literatura

1. PROCHÁZKA, Jaroslav. *Sestupme ke kořenům....! Příspěvek ke kronice rodu Mašínů..* Lošany u Kolína : Místní národní výbor, 1947. 155 s. Vytiskla Středočeská lidová tiskárna v Kolíně v počtu 1500 brožovaných výtisků (s černobílými fotoilustracemi).
2. PACNER, Karel. *Československo ve zvláštních službách (1939-1945) díl II.*. Praha : Themis, 2002. ISBN 80-7312-008-9.
3. PETR, Kettner; JEDLIČKA, Ivan Milan. *Tři kontra gestapo*. Praha : Albatros, 2003. 247 s. (Albatros Plus). ISBN 80-00-01245-6. Historická reportáž rekonstruuje činnost zpravodajské, sabotážní a diverzní skupiny Balabán, Mašín, Morávek; (Rok 1. vydání v ČR/SR: 1967).
4. RAMBOUSEK, Ota. *Jenom ne strach (vyprávění Ctirada Mašína)*. Praha : Nezávislé tiskové středisko, 1990. 175 s. (Edice RR, svazek číslo 4). ISBN 80-85196-02-6. Rukopis vznikl před rokem 1989 a některá fakta (například přesné místo úkrytu v NDR) byla v zájmu ochrany účastníků pozměněna..
5. PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou: místa – události – lidé*. 1. vyd. Praha : Academia, Archiv hlavního města Prahy, 2013. 804 s. ISBN 978-80-200-2256-1 (Academia), ISBN 978-80-86852-53-9 (Archiv hlavního města Prahy).
6. PETR, Kettner; JEDLIČKA, Ivan Milan. *Tajemství tří králů*. Praha : Nakladatelství Mht, 1995. 174 s. (Akta: svazek první). Mht-06-95. O lidech, kteří nesměli vstoupit do historie.
7. KOURA, Petr. *Podplukovník Josef Balabán : život a smrt velitele legendární odbojové skupiny Tři králové*. Praha : Rybka, 2003. 309 s. ISBN 80-86182-72-X.

Josef Balabán

Mládí.....	17
První světová válka.....	17
První republika.....	17
Druhá republika	17
Okupace.....	18
Zatčení.....	18
Po válce.....	18
Povýšení in memoriam	18
Pamětní deska.....	18
Vyznamenání.....	19
Poznámky	19
Reference	19
Literatura	19

➤ **Mládí**

Josef Balabán se narodil 5. června 1894 v obci Obory u Dobříše v okrese Příbram v rodině hajného. Základní vzdělání získal v letech 1905 až 1908 na měšťanské škole v Sedlčanech. Poté se vyučil strojním zámečnickem a v roce 1914 nastoupil v Praze u firmy Stross jako kreslič a nástrojař.

➤ **První světová válka**

26. října 1914 byl odveden do rakouskouherské armády a zařazen k zeměbrancekému pěšímu pluku v Písku. V jeho řadách odjel v lednu 1915 na ruskou frontu. Již v 3. dubna 1915 byl zajat a umístěn do internačního tábora Kašíra nedaleko Moskvy a poté v Tule. V červenci téhož roku se přihlásil do vznikajících československých legií. Zpočátku byl zařazen u záložního pluku, poté k lehkému dělostřeleckému pluku. Po absolvování poddůstojnické školy byl od listopadu 1917 již jako desátník zařazen k muničnímu parku 1. baterie. V řadách legií se zúčastnil bitev u Lipjagu či Buzuluk a střetnutí s bolševickými oddíly.

➤ **První republika**

Po návratu do nově vzniklého Československa 22. dubna 1920 se stal, již v hodnosti poručíka příslušníkem československé armády. Nastoupil jako velitel 2. oddílu 1. dělostřeleckého pluku Jana Žižky z Trocnova v Praze. 1. listopadu 1921 byl povýšen na nadporučíka, 1. listopadu 1923 se stal velitelem 1. baterie, v prosinci byl povýšen na kapitána. 2. prosince 1926 byl povýšen na štábního kapitána.

15. září 1929 byl povolán k dělostřeleckému oddělení ministerstva národní obrany, kde působil jako referent osobní skupiny. Rok na to, 7. listopadu 1930 byl povýšen na majora. Od 1. května 1934 do září 1936 působil jako velitel oddílu 1. dělostřeleckého pluku. V té době, k 1. červenci 1936 byl také povýšen na podplukovníka. Od 15. září 1936 byl jmenován přednostou osobní skupiny na MNO.

➤ **Druhá republika**

Poté, co vstoupila v platnost Mnichovská dohoda a Československo přišlo o své pohraniční oblasti, začal s dalšími důstojníky připravovat plány na vytvoření podzemní armády. Okleštěné Česko-Slovensko se stále více dostávalo pod vliv nacistického Německa a Balabán předvídal, že obsazení zbytku republiky je jen otázkou času.

➤ Okupace

Po okupaci Čech a Moravy nacistickým Německem a zřízení protektorátu se podílel na likvidaci MNO. Z této pozice zodpovídal i za umisťování důstojníků rozpuštěné čsl. armády do civilních profesí. To činil v souladu s plány Obrany národa (ON). Poté byl přidělen k ministerstvu zdravotnictví a sociální péče. Podařilo se mu dosáhnout penzionování, čímž se mohl naplno zapojit do odboje.

Organizoval a vedl jeden z rámcových pluků ON. Navíc začal budovat zpravodajskou síť a od léta 1939 se stal členem užšího vedení ON. Zpravodajská síť měla napojení nejen v Praze, ale kontakty i v Brně, Plzni a dalších důležitých městech. V té době začal navíc, v rámci ON formovat skupinu, která měla plnit nejen zpravodajské, ale i diverzní úkoly v boji proti okupační moci. Do skupiny (německými bezpečnostními složkami později pojmenované jako Tři králové) patřili kromě Balabána pplk. Josef Mašín a škpt. Václav Morávek. Díky přísnému dodržování konspiračních opatření se skupině podařilo přežít likvidaci první garnitury ON.

Od ledna 1940 se stal zástupcem znovuobnovené ON v Ústředním vedení odboje domácího (ÚVOD). Zároveň byla jeho skupina exilovým velením pověřena udržováním kontaktů s jedním z nejdůležitějších agentů předválečného 2. oddělení HŠ Paulem Thümmelem, známým jako A-54. Balabán tento úkol předal Morávkovi, zároveň se ale podílel na vyhodnocování a radiovém předávání informací do Londýna. Osobně pak udržoval kontakty se sovětskými zpravodajci působícími v protektorátu. Zprvu patřil k iniciátorům této spolupráce, v pozdější době ale začal formu těsné spolupráce se Sověty opouštět, neboť se ukázalo, že sovětská strana nejenže neplní dohodu (reciproce ve výměně zpravodajských informací), ale navíc se snaží si domácí odboj v protektorátu podřídit.

Tři králové se pod Balabánovým velením podíleli i na diverzní činnosti. Vrcholem jejich akcí byly dva bombové atentáty provedené v Berlíně. První z nich v lednu 1941 úspěšně zasáhl německé ministerstvo letectví a policejní ředitelství. Druhá diverzní akce v Berlíně byla provedena v únoru 1941 na berlínském Anhaltském nádraží a byla zaměřena na vlak Heinricha Himmlera, který unikl smrti jen náhodou (vlak pro technickou poruchu přijel na jiné nádraží).

➤ Zatčení

Z obavy před infiltrací gestapa do největší odbojové organizace Ústřední vedení odboje domácího i kvůli neshodám s některými představiteli domácího odboje uvedl do provozu vlastní vysílačku známou pod krycím názvem Sparta II. Při jedné z konspiračních schůzek s bývalými armádními rotmistry (tzv. Prstýnkáři), mezi nimiž mělo gestapo svého konfidenta Antonína Nerada, byl 22. dubna 1941 po krátké přestřelce dopaden a zatčen.^[1] Po zatčení byl vyslýchán a přestože byl vyšetřovateli mučen, nepodleh, nic nevyzradil a díky dezinformacím získal čas pro Mašína a Morávku. Těm se podařilo přemístit vysílačku a tím pokračovat dál v činnosti. Když jako zastupující protektor nastoupil R. Heydrich a bylo vyhlášeno stanné právo, byl Josef Balabán odsouzen Stanným soudem k trestu smrti. Dne 3. října roku 1941 byl za prvního stanného práva v jízdně kasáren bývalého dělostřeleckého pluku v Praze-Ruzyni popraven.

➤ Po válce

Povýšení in memoriam

V roce 1946 byl in memoriam povýšen do hodnosti plukovníka, v roce 1947 potom do hodnosti brigádního generála. V květnu 2005 byl povýšen do hodnosti generálmajora.

Pamětní deska

Pamětní deska veliteli odbojové skupiny Tři králové Josefu Balabánovi byla slavnostně odhalena na Den vítězství 8. května 2006^[p 1] na rohu Evropské a Studentské ulice v Praze 6, v místě, kde byl po boji zatčen gestapem.^[2]

➤ Vyznamenání

- Československý válečný kříž 1914-1918
- Československá revoluční medaile
- Československá medaile Vítězství
- Československý válečný kříž 1939 (in memoriam)
- Řád Milana Rastislava Štefánika II. tř. (in memoriam)
- Vojennyj orděn svjatogo Georgija IV. stěpeni
- Orden Jugoslovenske krune IV. reda

➤ Poznámky

1. • Čestný předseda Československé obce legionářské generálmajor Tomáš Sedláček v této souvislosti uvedl: "Tři králové si museli být vědomi, že jejich naděje na přežití je minimální. Bojovali nejen s nacistickým nepřítelem, ale i s domácími kolaboranty a zrádci. Na udání jednoho z nich byl dokonce velitel Josef Balabán dopaden a po krutém mučení, ve kterém nikoho neprozradil, byl ve stanném právu popraven. Generál Josef Balabán je pro další generace symbolem cti a statečnosti."^[2]

Reference

1. BARTOŠ, Josef; KOVÁŘOVÁ, Stanislava; TRAPL, Miloš. *Osobnosti českých dějin*. Olomouc : ALDA, 1995. ISBN 80-85600-39-0. Kapitola Balabán, Josef, s. 10.
2. *Symbol statečnosti a hrdinství (odhalení pamětní desky Josefu Balabánovi)* [online]. www.army.cz, 2006-05-08, [cit. 2014-09-26]. Dostupné online.

Literatura

1. KOURA, Petr. *Podplukovník Josef Balabán : život a smrt velitele legendární odbojové skupiny Tři králové*. Praha : Rybka, 2003. 309 s. ISBN 80-86182-72-X.
2. LÁNÍK, Jaroslav a kolektiv. *Vojenské osobnosti československého odboje 1939-1945*. Praha : Ministerstvo obrany ČR-AVIS, 2005. ISBN 80-7278-233-9.
3. TOMEŠ, Josef, a kol. *Český biografický slovník XX. století I. A–J*. Praha ; Litomyšl : Paseka, 1999. 634 s. ISBN 80-7185-245-7. S. 40.
4. VOŠAHLÍKOVÁ, Pavla, a kol. *Biografický slovník českých zemí : 2. sešit : B–Bař*. Praha : Libri, 2005. 154–264 s. ISBN 80-7277-252-X. S. 186.

Josef Mašín

Mládí.....	20
Armádní kariéra	20
Československé legie.....	20
První republika	20
Okupace Československa.....	21
Zatčení	21
Po osvobození	22
Pietní místa.....	22
Roudnice nad Labem	22
Lošany u Kolína	22
Dopis na rozloučenou	22
Reference	23
Literatura	23
Zdroje.....	24

➤ Mládí

Narodil se v Lošanech u Kolína jako jediný syn sedláka Aloise Mašína a jeho ženy Marie, rozené Zourkové. V letech 1907–1911 absolvoval české reálné gymnázium v Kutné Hoře. V letech 1912–1915 vystudoval Zemskou střední školu hospodářskou v Roudnici nad Labem. Krátce navštěvoval rakousko-uherskou důstojnickou akademii (v letech 1914–1915), přednášky však byly nadmíru nepraktické – probíraná taktika boje se datovala do období napoleonských válek.

Mašín se nepohodl s jedním omezeným starým důstojníkem, který, když zapomněl o čem právě mluvil, dokončil popis výherní strategie slovy „Säbel hoch und hurrah!“ (Šavle hore a hurá!) Když se ho tento oficír tázal na něco z vojenské taktiky, Mašín odpověděl touto „geniální“ replikou a zanedlouho si musel balit své věci, protože byl z akademie propuštěn.^[3]

➤ Armádní kariéra

Československé legie

28. dubna 1915 byl Mašín odveden a zařazen k c.k. pěšímu pluku 36, s kterým odjel na ruskou frontu. Zde 9. května 1915 u Sinkova přeběhl do ruského zajetí a 3. ledna 1916 se přihlásil do Československých legií. V letech 1916 až 1921 pak bojoval v Československých legiích v 1. československém střeleckém pluku. Podobně jako mnozí jiní legionáři přestoupil na pravoslaví, a v souvislosti s tím přijal jméno Vladimír, pod nímž byl uveden v dokumentaci legií.^[4] V bojích byl několikrát raněn a několikrát vyznamenán (získal Vojenský řád sv. Jiří III. a IV. stupně^[4] a Kříž sv. Jiří, tzv. „Georgijevský kavalír“, všech 4 stupňů^[5]). Bojoval v bitvách u Zborova, u Bachmače a na transsibiřské magistrále.

První republika

Po návratu do Československa demobilizoval, ale již 6. února 1920 se stal štábním kapitánem pěchoty Československé armády. V roce 1922 absolvoval granátnický kurs v Milovicích. Od roku 1923 do roku 1927 sloužil u dělostřeleckého útvaru v Českých Budějovicích a od roku 1927 do roku 1928 v Jindřichově Hradci. Od 1. dubna do 2. listopadu 1928 byl na neplacené dovolené kvůli nemoci matky.

Od roku 1928 Mašín sloužil u 1. dělostřeleckého pluku Jana Žižky z Trocnova v Ruzyni do roku 1939 ve funkci zástupce velitele pluku, v roce 1938 zatímně pověřeným velením pluku a současně velitel dělostřelectva 2. skupiny, do níž byl pluk začleněn v době branné pohotovosti státu.^[4]

18. června 1929 se oženil se Zdenou Novákovou, s níž měl tři děti: Ctirada narozeného 1930, Josefa narozeného 1932 a Zdeňku narozenou 1933.

➤ **Okupace Československa**

14. března 1939 byl Mašín suspendován a obžalován pro vzpouru, když se odmítl podrobit rozkazu neklást odpor okupantům (v rozporu s rozkazem vrchního velení zamýšlel vyhodit do povětří sklad zbraní v ruzyňských kasárnách, tak aby nepadly do rukou Němců, a neváhal fyzicky inzultovat nadřízené, kteří mu v jeho úmyslu bránili). Po obsazení Československa nacistickým Německem se pokoušel o sabotáže, zprvu samostatně, později v rámci odbojové organizace Obrana národa. Společně s pplk. Josefem Balabánem a škpt. Václavem Morávkem vytvořil zpravodajskou skupinu Tři králové. Pomocí velké sítě spolupracovníků členové skupiny sbírali významné informace, které potom předávali vysílačkou československé exilové vládě do Londýna. Kromě toho shromažďovali zbraně a prováděli sabotáže. Podle některých svědectví se Mašín podílel na vydávání ilegálního časopisu *V boj*.

➤ **Zatčení**

Mašín byl zatčen gestapem v podvečer 13. května 1941 po přestřelce v domě ve druhém patře v ulici Pod Terebkou, dnešní Čiklova 19, v Praze-Nuslích (byl to ilegální byt Morávka). Tehdy vysílali pplk. Josef Mašín, škpt. Václav Morávek a četař František Peltán důležitou depeši pro Londýnskou exilovou vládu. Krátce po prvních odvysílaných větách se ozval zvonek. Za dveřmi byla početná přepadová skupina pražského gestapa. Všichni tři začali urychleně ničit veškeré depeše a vysílačku, ba dokonce stihli ještě odvysílat zprávu o své tragické situaci. Mašín se rozhodl proti gestapákům bránit. Prudce rozrazil dveře a vystřelil na prvního gestapáka nejbližše dveřím, byl to jistý úředník Mischke. Toho zasáhl do břišní oblasti. Mezitím Mašina kryl střelbou ze dveří Morávek. Tomu se však naneštěstí vzpříčil náboj v hlavni. Toho využil další gestapák, který Mašina postřelil, ten se skácel na rohožku. Okamžitě se na něj několik gestapáků vrhlo. Při rvačce upadl Mašín ze schodiště a při pádu si zaklínil nohu mezi zábradlí, což zapříčinilo její zlomení v bérce. Mašín ještě naposledy pokusil se zastřelit, v tom mu však bylo zabráněno. Zbraň však pevně svíral v ruce a teprve, až když mu gestapáci prostřelili zápěstí, jeho sevření povolilo. Ve vážném stavu byl Mašín převezen sanitkou do SS lazaretu v Podolí. Morávek ještě stihl přirazit dveře gestapákům před nosem. Ti dveře rozmlátili sekýrou. Morávkovi s Peltánem nezbývalo než spustit se po tenkém ocelovém laně, které jim sloužilo jako uzemnění pro vysílačku, z okna dolů. Peltán si při doskoku těžce pohmoždil obě nohy a Morávek si o uzlík na lanu nařízl prst, který si později musel stejně uříznout.

Po zatčení byl Mašín při výsleších krutě mučen – přesto byl jedním z mála zatčených, kdo se v Petschkově paláci s gestapáky pral, při jednom výslechu „složil“ k zemi gestapáka Soppu, který byl vyhlášeným surovcem – gestapáci k němu chodili minimálně po dvou a k výslechu byl přiváděn ve svěrací kazajce. V době Mašínova pobytu v lazaretu v Podolí se Morávek několikrát pokusil o jeho vysvobození. Chtěl pro něj poslat sanitní vůz. Den předtím, než měla sanitka přijet, se Mašín pokusil skleněnou nádobou omráčit gestapáka, který jej hlídal u jeho nemocničního lůžka. Gestapák se však uhnul a zpacifikoval jej. Za tento pokus o vzpouru si Mašín vysloužil přeložení na Pankrác, takže se pokus o jeho osvobození nezdařil. Morávek učinil ještě několik pokusů, avšak všechny selhaly. Nepomohla ani depeše do Londýna, aby se britská strana pokusila vyměnit dva zajaté německé důstojníky za Mašína a Balabána. Avšak Londýn se k tomu nevyjádřil. Mašín se v cele neúspěšně pokusil o sebevraždu, kdy úmyslně narazil hlavou na topení. Hlavu si rozrazil, ale úraz pro něho nebyl smrtelný. Podruhé se pokusil si prokousnout tepnu, ani to se mu nepodařilo. Během ročního pobytu na Pankráci a po četných krutých výsleších zcela ztratil svou lidskou podobu

Když byl 27. května 1942 v Praze proveden atentát na Reinharda Heydricha, chtěli po Mašínovi gestapáci, aby atentát odsoudil. Mašín prohlásil, že lituje toho, že Heydricha nemohl zabít on sám. 30. června 1942 byl odsouzen stanným soudem k trestu smrti a na Kobyliské střelnici v Praze popraven. Pouta Josefu Mašínovi popravčí odmítl sejmut a podle výpovědi svědků se hrdě postavil do pozornosti vzdor svým spoutaným pažím a zvolal: „Ať žije Československá republika!“

Po válce byl Josef Mašín povýšen in memoriam do hodnosti brigádního generála a v květnu 2005 in memoriam do hodnosti generálmajora.^[4]

► Pietní místa

V Roudnici nad Labem na Husově náměstí byla dne 26. srpna 2016 (u příležitosti 120. výročí narození Josefa Mašína) slavnostně odhalena (za přítomnosti jeho dcery Zdeny Mašínové a jeho vnučky Sandry Mašínové) pamětní deska na domě, kde Josef Mašín v době svých studií (na Královské české zemské škole hospodářské^[6]) v Roudnici bydlel. Vznik pamětní desky inicioval roudnický spolek "Nezapomínejme!"; autorkou desky je sochařka Paulina Skavová; deska byla zhotovena v umělecké slévárně HVH v Horní Kalné v Podkrkonoší a náklady na desku činily zhruba 60.000 korun.^[7]

Památník místa narození generálmajora **Josefa Mašína** se nachází v Lošanech na okraji parčíku mezi tvrzí a lošanským statkem číslo popisné 1. Nápis na kovové desce: "V TOMTO STATKU / SE NARODIL 26.8.1896. / GEN. JOSEF MAŠÍN / HRDINA DOMÁČÍHO ODBOJE / POPRAVEN 30.6.1942". Památník se nachází na GPS souřadnicích: 49°59'55,940" s.š., 15°07'23,720" v.d.^[8]

Mašínův pomník byl v Lošanech slavnostně odhalen v neděli 7. září 1947 a to především zásluhou jeho manželky Zdeny Mašínové. Odhadem se této události účastnilo na pět tisíc osob. Zároveň byla na lošanské obecné škole odhalena pamětní deska s nápisem: "Obecní škola generála J. Mašína". Po vítězném Únoru 1948 byla deska v 50. letech dvacátého století ze školní budovy odstraněna. (V roce 1967 byla škola zrušena a v budově sídlila (v letech 1967 až 1992) mateřská škola. Nyní (2016) se v budově nachází obecní úřad.)^[9]

Krátce před popravou napsal Josef Mašín svým dětem svůj poslední dopis. Byl nalezen až po válce na motáku ukrytém ve veřejích v cele, kde byl vězněn. Zde je jeho celé znění: ^[10]

22

jednou takto musíte postupovat. V tomto boji jsem podlehl. Věřím však pevně, že naše svatá věc zvítězí. Zůstanete zde nyní jen se svou mamíčkou. Musíte ji poslouchat, abyste jí ulehčily její těžký úkol a starost o Vás. Ty, Radku, jsi nejstarší, vím, že jsi rozumný chlapec. Buď oporou a rádcem Pepovi a Nenušce. Ty musíš zastupovat mne. Spolehám se na Tebe! Ty, Pepíčku musíš pomáhat mamíčce a Radkovi. Starejte se o Nenušku a nikdy ji neopustíte. Mějte se navzájem rádi a nikdy se neopouštějte, pomáhejte si vždy a ve všem sláskou a porozuměním. Učte se pilně, abyste byli vzdělanými a prospěšnými lidmi. Buďte vždy svědomití a čestní. A nyní Ty, moje drahá Nenušo, moje sladká holčičko. Buď šťastná a nezapomínej na svého tatíčka, který Tě měl tolik rád. Víam, že máš dobré srdéčko, že máš ráda svoji mamíčku a bratříčky, že jim budeš dobrou (nečitelné). Chlapci, mám ještě jedno přání. Jeden z Vás se ujme rodného statku. Ovšem, není to žádná podmínka. Nebudete-li mít chuti, nemusíte. Tím končím, moje nejdrazší děti! Líbám Vás v duchu všechny, i s Vaší mamíčkou. Bud' te šťastní.

Váš milující otec. Vlasti zdar!

—Josef Mašín, *moták nalezený po válce v cele*, ^{[11][12][10]}

Reference

1. Matriční záznam o narození a křtu
2. *Jmenování a povýšení generálů Armády a Policie České republiky* [online]. Pražský hrad, [cit. 2010-02-06]. Dostupné online.
3. MASIN, Barbara – Odkaz, nakl. Mladá fronta, v Praze 2005, ISBN 80-204-1248-4.
4. STEHLÍK, Eduard. MAŠÍN Josef. In LÁNÍK, Jaroslav, a kol. *Vojenské osobnosti československého odboje 1939-1945*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky-Agencia vojenských informací a služeb (AVIS), 2005. ISBN 80-7278-233-9. S. 191-192.
5. http://www.valka.cz/clanek_10415.html
6. „Bojovníka za svobodu“ Vodičku, konfidenta VB, na pietě za Mašína vypískali [online]. Echo24.cz, 2016-08-26, [cit. 2016-08-28]. Dostupné online.
7. *Josef Mašín má v Roudnici pamětní desku* [online]. www.novinky.cz, 2016-08-26, [cit. 2016-08-27]. Dostupné online.
8. VYKYDAL, Adam. *Pomník Josef Mašín* [online]. Lošany, park u tvrze: Spolek pro vojenská pietní místa (vets), 2010-11-09, [cit. 2016-09-15]. Dostupné online.
9. *Historie školy v Lošanech* [online]. [cit. 2016-09-16]. Dostupné online.
10. MALÁT, Štěpán. *Poslední dopis generála Josefa Mašína, jehož památku si připomenou v Roudnici* [online]. 2016-08-23, [cit. 2016-11-12]. Dostupné online.
11. KUBELKA, Aleš. Poděbradští hrdinové 2. světové války. *Poděbradské noviny*. 2015, s. 5. Dostupné online.
12. *Poslední dopis Josefa Mašína* [online]. [cit. 2016-11-12]. Dostupné online.

Literatura

1. PETR, Kettner; JEDLIČKA, Ivan Milan. *Tři kontra gestapo*. Praha: Albatros, 2003. 247 s. (Albatros Plus). ISBN 80-00-01245-6. Historická reportáž rekonstruuje činnost zpravodajské, sabotážní a diverzní skupiny Balabán, Mašín, Morávek; (Rok 1. vydání v ČR/SR: 1967).
2. RAMBOUSEK, Ota. *Jenom ne strach (vyprávění Ctirada Mašína)*. Praha: Nezávislé tiskové středisko, 1990. 175 s. (Edice RR, svazek číslo 4). ISBN 80-85196-02-6. Rukopis vznikl před rokem 1989 a některá fakta (například přesné místo úkrytu v NDR) byla v zájmu ochrany účastníků pozměněna.
3. PETR, Kettner; JEDLIČKA, Ivan Milan. *Tajemství tří králů*. Praha: Nakladatelství Mht, 1995. 174 s. (Akta: svazek první). Mht-06-95. O lidech, kteří nesměli vstoupit do historie.
4. KOURA, Petr. *Podplukovník Josef Balabán: život a smrt velitele legendární odbojové skupiny Tři králové*. Praha: Rybka, 2003. 309 s. ISBN 80-86182-72-X.

5. PROCHÁZKA, Jaroslav. *Sestupme ke kořenům....! Příspěvek ke kronice rodu Mašinů..* Lošany u Kolína : Místní národní výbor, 1947. 155 s. Vytiskla Středočeská lidová tiskárna v Kolíně v počtu 1500 brožovaných výtisků (s černobílými fotoilustracemi).
6. PADEVĚT, Jiří. *Průvodce protektorátní Prahou*. Praha : Academia, 2013

Zdroje

1. NĚMEČEK, Jan: *Mašinové. Zpráva o dvou generacích*, nakl. Torst, v Praze 1998, ISBN 80-7215-048-0
2. RAJLICH, Jiří; ČAPLOVIČ, Miloslav; kolektiv – *Vojenské osobnosti československého odboje 1939 až 1945*, nakl. Ministerstva národní obrany ČR, v Praze 2005
3. ŠPIÓN jemuž nevěřili / F. Moravec
4. TŘI KONTRA GESTAPO – I.M. JEDLIČKA, PETR KETTNER (1967)
5. MASIN, Barbara: *Odkaz*, Mladá fronta, 2005. Z angl. rukopisu vybrala, uspoř., přel. a úvod napsala Hana Moravcová-Disherová. Doslov Josef Škvorecký. Vyšlo v nakl. Sixty-Eight Publishers v r. 1977, 2. vyd. vyšlo v nakl. Rozmluvy v Londýně v r. 1987

Václav Morávek

Mládí.....	25
Po okupaci	25
Odbojová činnost.....	25
Dopadení	26
Po válce	26
Povýšení.....	26
Památník na Prašném mostě	26
Morávkův park.....	26
Pamětní deska v Kolíně.....	27
Další povýšení	27
Medaile	27
Vyznamenání.....	27
Reference	27
Literatura	27

➤ **Mládí**

Narodil se 8. srpna 1904 v Kolíně, otec Josef byl středoškolský profesor. Od roku 1915 studoval na kolínském gymnáziu, kde v roce 1923 odmaturoval.

Po dobrovolném odvodu v březnu 1923 nastoupil k pěšímu pluku v Terezíně. Důvodem byly pravděpodobně dluhy, které otec po své smrti zanechal rodině. Od 5. října nastoupil na Vojenskou akademii v Hranicích, kterou ukončil v hodnosti poručíka dělostřelectva v srpnu 1925. Poté byl odvelen do Olomouce, kde absolvoval dělostřelecký kurz. Znovu nastoupil k dělostřeleckému pluku v Olomouci. Zde sloužil v různých funkcích až do roku 1931. 15. září 1931 byl, v hodnosti nadporučíka odeslán do Vyššího jezdeckého kurzu a následně jezdecké školy v Pardubicích. Z Pardubic se 30. července 1933 vrátil zpět do Olomouce, kde sloužil v různých funkcích až do okupace Čech a Moravy. Vojenskou službu ukončil v hodnosti štábního kapitána.

➤ **Po okupaci**

Krátce po německé okupaci byl demobilizován. Nedaleko Moravské Ostravy se neúspěšně pokusil o přechod hranic do Polska. Poté se vrátil zpět do Kolína, kde byl přidělen jako úředník k pracovnímu úřadu.

➤ **Odbojová činnost**

Společně s dalšími bývalými důstojníky československé armády se podílel na budování krajské organizace Obrany národa. Byl zařazen do štábu divize při Zemském velitelství – Čechy jako zpravodajský důstojník. Na podzim 1938 se v Praze seznámil s pplk. Balabánem a pplk. Mašínem, s nimiž vytvořil zpravodajsko-diverzní skupinu, později známou jako Tři králové. Skupina shromažďovala řadu informací ze všech sfér života protektorátu, které vyhodnocovala a odesílala do zahraničí. Na jaře 1940 byl nucen přejít do ilegality, neboť se mu na stopu dostalo gestapo.

Od konce jara 1940 se na žádost plk. gšt. Františka Moravce, přednosty II. odboru MNO v Londýně stal kontaktní spojkou exilu na Paula Thümmela, známého jako agent A-54. Koncem roku společně s Mašínem vytvořili další spojení s exilem prostřednictvím vysílačky Sparta II. Byl vynikající střelec (předválečný přeborník Československé armády ve střelbě z pistole) a všude s sebou nosil dvě pistole a spoustu zásobníků. Mimo to byl též hluboce

věřícím křesťanem – neodmyslitelnou družkou jeho pistolí byla kapesní Bible kralická, v níž si každý večer (bylo-li to možné) četl. Když se ho Mašín na jednom z jejich prvních setkání zeptal, v co vlastně věří, odpověděl mu legendární větou: „Věřím v Boha a ve své pistole!“^[5]

Morávek vynikal mezi Třemi králi místy až ztřeštěnou odvahou. Na pražské velitelství gestapa pravidelně doručoval ilegální časopis *V boj*, neváhal navštívit v převleku oblíbenou hospodu Oskara Fleischera, šéfa skupiny pověřené jeho dopadením, a nechal si od něj připálit cigaretu. Poté mu poslal přátelskou zdravici s upozorněním na toto setkání – přes jeho šéfa. (Rozzuřený Fleischer prý po seznámení se s touto neblahou zprávou vyrazil vzteky bez sebe na ulici a pozatýkal několik kolemjdoucích chodců. Posléze musel všechny propustit).^[5]

Na jaře 1941 se gestapu podařilo skupiny Tří králů skoro celou zlikvidovat; v dubnu byl zatčen Balabán, v květnu byl potom zatčen Mašín, když kryl ústup svých spolubojovníků z obklíčeného bytu v Nuslích (při riskantním útěku oknem přišel Morávek o levý ukazováček). Přes zatčení spolupracovníků se mu dařilo udržet v chodu ilegální vysílačku a udržoval i spojení s Thümmelem. Na podzim 1941 navázal kontakt s dalšími odbojovými skupinami (Kapitán Nemo a Jindra), neboť na zbývající síť ON již bylo napojeno gestapo.

V říjnu 1941 gestapo poprvé zatklo Thümmela pro podezření ze spolupráce s odbojem. Od něj se dostalo Morávkovi na stopu; 19. prosince 1941 se ještě dokázal z obklíčení prošťílet, 21. března 1942 již tolik štěstí neměl. Po dalším zatčení na jeho stopu přivedl gestapo opět Thümmel, který agentům prozradil termín schůzky.

➤ Dopadení

21. března 1942 se měl s Thümmelem setkat poblíž Ořechovky. Vydal se tam společně s rotmistrem Václavem Řehákem. Průběh zatčení a Morávkovy smrti nebyl dosud úplně objasněn. Podle jedné z verzí Řehák, který šel napřed, byl dopaden agenty gestapa. Část agentů gestapa zůstala v úkrytu a Morávek tedy nabyl dojmu, že na gestapáky stačí a s pistolemi v rukou se vydal svému spolupracovníkovi na pomoc. Vzápětí se však z úkrytů vyhnul zbytek gestapáků. Morávek se dal na útěk. Během útěku od místa setkání k topolům u Prašného mostu, kde padl mrtev, vypálil asi 50 ran a poranil blíže neurčený počet pronásledovatelů. Dnešní historici se kloní k tomu, že Václavu Morávkovi zasadili smrtelnou kulku do hlavy příslušníci gestapa, ačkoliv měli při akcích vždy rozkaz dostat podezřelé živé. Morávek zemřel poblíž Prašného mostu.

➤ Po válce

Povýšení

Po válce (v roce 1945) byl in memoriam povýšen do hodnosti podplukovníka dělostřelectva.^[6]

Památník na Prašném mostě

Na místě jeho smrti, poblíž Prašného mostu (uprostřed rušné křižovatky) se nacházel (až do roku 2008) skromný pomníček, který připomínal místo, kde skončil boj Václava Morávka. V roce 2008 byl odstěhován kvůli stavbě tunelu Blanka (v rámci budování městského okruhu) a z důvodů rekonstrukce celého okolí. Pomníček byl dočasně umístěn v areálu pražské vojenské posádky v Dejvicích. Dne 6. října 2014 byl inovovaný památník Václava Morávka (za přítomnosti náčelníka generálního štábu Petra Pavla) slavnostně odhalen.^[7] Ke stávajícímu pomníku byly umístěny tři velké kameny symbolizující odbojovou skupinu Tří krále.^[8] Autorem architektonického návrhu obnoveného pomníku na Prašném mostě je Ing. arch. Klement Valouch.^[9]

Morávkův park

Po dokončení tunelu Blanka byly nově vzniklé parkové plochy v blízkosti křižovatky ulice Svatovítské a Milady Horákové pojmenovány názvem Morávkův park.^[10]

Pamětní deska v Kolíně

V Kolíně na budově obchodní akademie (původně gymnázia) se nachází pamětní deska. Vytvořil ji v roce 2004 akademický architekt Michal Vitanovský.

Další povýšení

Dne 8. května 2005 mu český prezident Václav Klaus udělil „in memoriam“ (stejně jako Balabánovi a Mašínovi) hodnost brigádního generála.^[6]

Medaile

Jeho jméno nese Medaile udělovaná za spolupráci s Aktivními zálohami AČR.

➤ Vyznamenání

- Československý válečný kříž 1939
- Řád Milana Rastislava Štefánika II. tř.

Reference

1. VOZKA, Jaroslav. *Hrdinové domácího odboje*. Praha : nakladatelství Práce, 1946. 152 s. záznam v databázi Národní knihovny ČR Dostupné online.
2. *Pamětní deska: manželé Mandíkovi* [online]. Horní 1466/10, 14000 Praha 4 – Nusle: [cit. 2015-11-17]. Dostupné online.
3. KAREŠ, Josef; ZAHRAVNÍČEK, Aleš. *Pamětní deska manželé Mandíkovi* [online]. Horní 1466/10, 14000 Praha 4 – Nusle: Spolek pro vojenská pietní místa, o.s., 2011-05-15, [cit. 2015-11-17]. Centrální evidence válečných hrobů: je evidován, CZE-0004-28719. Dostupné online.
4. *František Peltán, čtvrtý ze "Tří králů"* [online]. Horní 1466/10, 14000 Praha 4 – Nusle: 2013-03-14, [cit. 2015-11-17]. Dostupné online.
5. KETTNER, JEDLIČKA, Petr, Ivan M.. *Tři kontra gestapo*. 1.. vyd. Praha : Vydavatelství časopisu MNO, 1967. ISBN A-23*71599. S. 203.
6. *štábní kapitán Václav Morávek* [online]. Spolek pro vojenská pietní místa, 2006-11-15, [cit. 2014-10-09]. Dostupné online.
7. HLAVÁČOVÁ, Veronika; KOTTOVÁ, Anna. *Pomník odbojáře Morávka se vrátil na Prašný most, musel ustoupit tunelu Blanka* [online]. Praha: www.rozhlas.cz, 2014-10-06, [cit. 2014-10-09]. Dostupné online.
8. BELICA, Tomáš. Tři králové v zádech. *Metro*. 10-06 2014, čís. 188, s. 5.
9. ZEM. *Na Prašném most byla slavnostně vrácena pamětní deska št. kpt. Václava Morávka* [online]. www.praha.cz, 2014-10-06. Dostupné online.
10. <http://zastupitelstvo.praha.eu/ina2014/tedusndetail.aspx?id=265332>

Literatura

1. LÁNÍK, Jaroslav a kolektiv. *Vojenské osobnosti československého odboje 1939-1945*. Praha : Ministerstvo obrany ČR-AVIS, 2005. ISBN 80-7278-233-9.